

Ковальська Леся Володимирівна,
кандидат географічних наук, доцент
Чорна Любов Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, e-mail: gnatuk_L@ukr.net
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, e-mail: chornalyubov60@ukr.net

РОЗВИТОК ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Метою статті є аналіз сучасного стану розвитку дитячого туризму в межах Івано-Франківської області, а саме; його інфраструктури, цінової політики, спектру послуг та продуктів, географії закладів відпочинку та оздоровлення.

Методика. У науковому дослідженні використано компаративний аналіз сучасних Інтернет-ресурсів та бібліографічні джерела з тематики дитячого туризму. Для визначення кількісних показників та динаміки оздоровлення та відпочиваючих дітей застосовано статистичний метод у розрізі 2-х та 5-ти річних даних та дані найновіших публікацій з питань дитячого туризму в Україні та в Івано-Франківській області. Для визначення та порівняння цінової політики на дитячий туристичний продукт застосовано методи аналізу та порівняння.

Результати. З'ясовано, що лівову частку туристичного продукту продукує Івано-Франківський облдержцентр туризму і краєзнавства учнівської молоді (ОДЦТКУМ). Задля підтвердження вищезазначеного представлено й систематизовано заходи, які проводилися ОДЦТКУМ з початку 2019 року. Встановлено, що в організації оздоровлення та відпочинку дітей лівова частка також належить й суб'єктам туристичної діяльності. Представлено динаміку кількості дітей віком до 17 років, яким надавалися послуги суб'єктами туристичної діяльності, в тому числі кількості в'їзних (іноземних), виїзних, внутрішніх туристів-дітей віком до 17 років. Також проаналізовано динаміку ліжок-місць у закладах оздоровлення та кількості дітей, які в них перебували. Представлено показники кількості закладів відпочинку та кількості дітей, які перебували у них. Встановлено географію в'їзду та виїзду туристів-дітей. Зазначено роль туристично-мистецького комплексу «Маєток Святого Миколая» у розвитку дитячого туризму, проаналізовано його інфраструктуру. Також приділено увагу Івано-Франківській обласній раді, яка затвердила обласну цільову соціальну програму з оздоровлення та відпочинку дітей на 2016–2020 роки [17], згідно якої відбулося помітне їх кількісне збільшення. Наведено порівняння цінової політики закладів оздоровлення та відпочинку для дітей-туристів у національному масштабі.

Наукова новизна. Проаналізовано наявний тренд щодо розширення спектру комерційних пропозицій дитячого туристичного продукту на тлі державних. Визначено роль об'єктів природно-заповідного фонду України, зокрема, національних природних парків, туристично-мистецьких, реабілітаційних та еко-центрів у розвитку дитячого туризму.

Практична значимість. Результати дослідження можуть бути використані при плануванні розвитку дитячого туризму в Івано-Франківській області й Україні, зокрема: при розробці обласної та національної стратегії розвитку дитячого туризму.

Ключові слова: дитячий туризм, Івано-Франківська область, діти-туристи, заклади оздоровлення, заклади відпочинку.

Ковальская Лёся Владимировна,
кандидат географических наук, доцент
Чорная Любовь Васильевна,
кандидат педагогических наук, доцент

Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника, г. Ивано-Франковск, Украина, e-mail: gnatuk_L@ukr.net
Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника, г. Ивано-Франковск, Украина, e-mail: chornalyubov60@ukr.net

РАЗВИТИЕ ДЕТСКОГО ТУРИЗМА В ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Целью статьи является анализ современного состояния развития детского туризма в пределах Ивано-Франковской области, а именно; его инфраструктуры, ценовой политики, спектра услуг и продуктов, географии учреждений отдыха и оздоровления.

Методика. В научном исследовании использованы компаративный анализ современных Интернет-ресурсов и библиографические источники по тематике детского туризма. Для определения количественных показателей и динамики оздоровленных и отдыхающих детей применен статистический метод в разрезе 2-х и 5-ти летних данных и данные новейших публикаций по вопросам детского туризма в Украине и в Ивано-Франковской области. Для определения и сравнения ценовой политики на детский туристический продукт применены методы анализа и сравнения.

Результаты. Выяснено, что львиную долю туристического продукта производит Ивано-Франковский облгосцентр туризма и краеведения учащейся молодежи (ОГЦТКУМ). Для подтверждения вышесказанного представлены и систематизированы мероприятия, которые проводились ОГЦТКУМ с начала 2019 года. Установлено, что в организации оздоровления и отдыха детей львиная доля также принадлежит и субъектам туристической деятельности. Представлена динамика количества детей в возрасте до 17 лет, которым предоставлялись услуги субъектами туристической деятельности, в том числе количества въездных (иностранных), выездных, внутренних туристов-детей в возрасте до 17 лет. Также проанализирована динамика койко-мест в учреждениях оздоровления и количества детей, которые находились в них. Представлены показатели количества учреждений отдыха и количество детей, которые находились в них. Установлено географию въезда и выезда туристов-детей. Указано роль туристско-художественного комплекса «Имение Святого Николая» в развитии детского туризма, проанализировано его инфраструктуру. Также уделено внимание Ивано-Франковскому областному совету, который утвердил областную целевую социальную программу по оздоровлению и отдыху детей на 2016-2020 годы, согласно которой произошло заметное их количественное увеличение. Проведено сравнение ценовой политики заведений оздоровления и отдыха для детей-туристов в национальном масштабе.

Научная новизна. Проанализировано имеющийся тренд по расширению спектра коммерческих предложений детского туристического продукта на фоне государственных. Определена роль объектов природно-заповедного фонда

Украины, в частности, национальных природных парков, туристско-художественных, реабилитационных и эко-центров в развитии детского туризма.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть использованы при планировании развития детского туризма в Ивано-Франковской области и Украине, в частности: при разработке областной и национальной стратегии развития детского туризма.

Ключевые слова: детский туризм, Ивано-Франковская область, дети-туристы, учреждения оздоровления, учреждения отдыха.

UDC 911.3

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2020.55.28-36>

Kovalska Lesia Vladimirovna,
Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor
Chorna Lyubov Vasylivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: gnatuk_L@ukr.net

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: chornalyubov60@ukr.net

CHILDREN'S TOURISM DEVELOPMENT IN IVANO-FRANKIVSK REGION

Aim: The aim of this article is to analyze the present state of children's tourism development in Ivano-Frankivsk region, including its infrastructure, price policy, products and services diversity, recreation and health facilities' geography.

Methodology. This scientific research has been conducted on the basis of comparative analysis of modern Internet resources and bibliographic sources on children's tourism. Statistical method in terms of 2 and 5 annual data as well as information of recent publications on children's tourism in Ukraine and Ivano-Frankivsk region has been used to determine the quantitative indicators and dynamics of healed and rested children. Methods of analysis and comparison have been used to determine and compare children's tourism product price policy.

Results. It has been found out that the major part of tourism products are produced by Ivano-Frankivsk Regional State Center for Tourism and Local History of Student Youth (RSCTLHSY). All the activities that have been carried out by RSCTLHSY since the beginning 2019 are systemized and presented to prove the above mentioned. It has been also established that subjects of tourist activity play a great role in the organization of children's recreation and rest. The dynamics of the number of children under the age of 17 who were provided with services of tourist activity subjects including the number of inbound (foreign), outbound, domestic tourists-children is presented. In addition the number of beds in health facilities and dynamics of children served in them have been analyzed. Indicators of the number of recreation facilities and the number of children who stayed there are presented. The geography of inbound and outbound children-tourists has been established. The role of the tourist and art complex "St. Nicholas' Estate" in the development of children's tourism is noted, its infrastructure has been analyzed. Attention is also paid to the Ivano-Frankivsk Regional Council, which approved the regional target social program for children's health and recreation for 2016-2020, according to which there was a significant increase in children-tourists number. A comparison of the pricing policy of health and recreation facilities for children-tourists on a national scale is presented.

Scientific novelty. The current trend of expansion of the range of children's tourist products commercial offers in comparison with the state ones has been analyzed. The role of Ukraine's objects of nature reserve fund, in particular, national nature parks, tourist-artistic, rehabilitation and eco-centers in the development of children's tourism has been determined.

Practical importance. The results of the study can be used in planning the development of children's tourism in Ivano-Frankivsk region and Ukraine, in particular in the regional and national strategy on children's tourism development.

Keywords: children's tourism, Ivano-Frankivsk region, children-tourists, recreation facilities, health facilities.

Постановка проблеми. В умовах інтенсифікації всіх сфер життя актуалізується питання ролі туризму як засобу рекреації та виховання підростаючого покоління нашої країни. Дедалі більша увага приділяється аналізу туристичних продуктів та їх цільовому спрямуванню на таку вікову категорію споживачів як діти, чисельність яких у віці до 17 років станом на 1 січня 2018 р. становила 7 609 297 осіб при загальній чисельності населення країни 42 216 766 осіб [6].

За часи незалежної України сформовано нормативно-правову основу розвитку таких складових дитячого туризму як оздоровлення та відпочинок дітей і туристично-краєзнавча діяльність. Однак реалізація на практиці задекларованих державою положень засвідчує наявність протиріч між зобов'язаннями щодо дитячого оздоровлення та відпочинку і реальними можливостями у процесі вирішення даного питання; між правом дітей на відпочинок і обмеженістю фінансових ресурсів для покриття такого роду витрат. У цьому зв'язку і на тлі значного скорочення витрат на соціальні потреби нагальним виступають питання вивчення стану розвитку дитячого туризму в регіонах країни. Враховуючи значний рекреаційний потенціал Івано-Франківській області та досвід успішного розвитку дитячого туризму в минулому, розвиток даного виду туризму в області може дати значні економічні й соціальні результати. Вищезазначене обґрунтовує доцільність проведення дослідження щодо аналізу сучасного стану розвитку дитячого туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення матеріалів публікацій на сторінках фахових журналів забезпечило можливість виокремлення певних напрямів дослідження проблеми дитячого туризму в Україні, до яких відносимо:

- географічні дослідження, зокрема дисертаційні матеріали Долгової К. С. щодо територіальної організації кластеру курортно-оздоровчого дитячого туризму (2019 р.) та аналізу факторів розвитку

дитячого туризму (2017 р.); напрацювання Мельничук М. М., Зейко В. О. з питань молодіжного та дитячого туризму (2016 р.); дослідження В. Грицку, А. Абрам з питань розвитку дитячо-юнацького туризму у Хмельницькій області (2013 р.);

- педагогічні дослідження, серед яких напрацювання Кашуби В. О., Гончарова Н. М., Бутенко Г. О. з проблеми використання засобів оздоровчого туризму у процесі фізичного виховання молодших школярів (2016 р.); Мулик К. В. щодо ролі спортивно-оздоровчого туризму в системі фізичного виховання школярів і студентів (2015 р.);

- економічні дослідження, зокрема Власенко І. В. щодо розвитку дитячого та юнацького туризму (2019 р.); Остап'юк Н. І. щодо основних трендів розвитку регіонального туристичного ринку у сегменті дитячого туризму (2017 р.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дитячий туризм є відносно динамічним сегментом туристичної індустрії та своєрідним каталізатором розвитку як самої галузі, так і інтелектуально-соціально-економічного рівня населення. Однак, в період соціально-економічної кризи та породження пандемії COVID-19 у світі та в Україні, розвиток туризму, в тому числі й дитячого призупинився. Варто відзначити, що організація відпочинку, оздоровлення та туристсько-краєзнавчої роботи й патріотичного виховання є запоруку майбутньої сильної держави. Задіяність у дитячому туризмі більше половини дітей віком до 17 років на даний час є мало ймовірним. Ця обставина дозволяє припустити, що дитячий туризм в окремих регіонах України знаходиться на стадії становлення й тому потребує як досвіду, так і фінансової підтримки. Відтак дитячий туризм залишається маловивченим питанням. Особливо це стосується й Івано-Франківської області, яка, маючи унікальний природний ресурс й вихідну матеріальну базу, могла б слугувати потужною дестинацією дитячого туризму.

Формулювання цілей статті. Основним завданням цієї короткої наукової розвідки є виявлення взаємозалежності інфраструктури (закладів оздоровлення, відпочинку, туристично-мистецьких, реабілітаційних та еко-центрів тощо) і споживачів (географії дітей-туристів, їх кількості та фінансової спроможності батьків сприяти участі їх дітей в організованому відпочинку тощо) у розвитку дитячого туризму.

Виклад основного матеріалу. У статті 4 Закону України «Про туризм» подано класифікацію видів туризму на основі вікової ознаки осіб, що подорожують, і виокремлено дитячий туризм як окремий вид [9]. Вивчення напрацювань з проблеми дослідження засвідчило рівнозначне оперування вченими термінами як дитячий туризм [8, 11, 15], так і дитячо-юнацький туризм [14]. Дитячий туризм ототожнюється з організованими рекреаційними заходами для осіб до 18 років [15] або з рекреаційною діяльністю дітей та юнацтва поза межами їхнього постійного місця проживання та навчання [14], яка здійснюється задля задоволення потреб особистості в оздоровленні, пізнанні, спорті, краєзнавстві та вихованні. При цьому вікові межі даного виду туризму окреслюються як період дитинства та юнацтва, так і діти віком до 18 років. А у вітчизняних статистичних дослідженнях послуговуються такою категорією як діти віком до 17 років. У даному дослідженні розглядаємо дитячий туризм як вид туристичної діяльності, що здійснюється задля задоволення спортивно-оздоровчих, культурно-пізнавальних і краєзнавчих потреб дітей віком до 17 років у канікулярний період, впродовж вихідних днів й поза місцем їх постійного проживання. До різновидів дитячого туризму відносимо дитячий спортивний туризм (включає такі форми проведення як: походи, сплави тощо); відпочинок та оздоровлення у літніх таборах і санаторно-курортних закладах; екскурсійні тури; тури освітнього (поїздки з метою поглиблення знань), ділового (поїздки задля участі в фестивалях чи конкурсах) та розважального (поїздки до тематичних парків) характеру.

Туристично-краєзнавчий напрям у сегменті дитячого туризму Івано-Франківської області пов'язуємо з діяльністю Івано-Франківського облдержцентру туризму і краєзнавства учнівської молоді (ОДЦТКУМ) [12].

В Івано-Франківському облдержцентру туризму і краєзнавства учнівської молоді станом на 2018–2019 н.р. функціонувало 221 гуртки, у яких займалося 4165 учнів. Продуктами дитячого туризму екскурсійного спрямування, створеними ОДЦТКУМ є [12]:

- екскурсія по місту Івано-Франківськ з відвідуванням як обласного краєзнавчого, так і художнього музеїв; одноденна екскурсія до м. Яремче з відвідуванням музею визвольних змагань; екскурсія в м. Коломию з відвідуванням музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття; екскурсія в «Давній Галич» Національний заповідник. Дані екскурсійні маршрути розроблено і реалізуються турбазою «Мрія» м. Івано-Франківськ;

- спортивне спрямування мають продукти турбази «Прут» м. Яремче, до яких відносимо: пішохідну екскурсію містом з відвідуванням Карпатського національного природного парку, Музею визвольних змагань та водоспаду; одноденний похід на гору Маковиця та Скелі Довбуша; автобусна екскурсія до Ворохти, катання на підвісній канатній дорозі та відвідування трампліну;

- одноденні спортивні походи на вершини Говерли, Магури та присілок П'ятихатки, які пропонує турбаза «Говерла» смт. Ворохта;

- сходження на вершини гір Діл і Хом'як, відвідування Яблуницького перевалу, екскурсію по селу Яблуниця Яремчанської міськради, поїздки до смт. Ворохта, які організовує турбаза «Карпати».

На території області щорічно проводяться чемпіонати і кубки України з різних видів спортивного туризму. Графік їх проведення орієнтовно такий: січень-лютий – це чемпіонат України з лижного туризму; квітень-травень – це чемпіонати України з водного туризму.

Вважаємо за необхідне зосередити увагу на заходах, проведених ОДЦТКУМ з початку 2019 р. задля підтвердження вищезазначеного. При цьому виокремлюємо напрями діяльності центру:

- туристсько-краєзнавчий напрям діяльності:

1) з 18 по 20 червня 2019 р. на базі спортивно-оздоровчого туристичного центру міжнародного співробітництва дітей та юнацтва в с. Рибне Тисменицького району проходили X змагання гуртківців-краєзнавців, учасників обласної туристсько-краєзнавчої експедиції «Люби і знай свій рідний край». На участь у змаганнях подали заявку 13 команд з районів області чисельністю 65 чоловік;

2) з 24 червня по 7 липня 2019 р. на дитячій турбазі «Говерла» смт. Ворохта проводився XXII обласний оздоровчий зліт переможців Всеукраїнського конкурсу на кращу туристсько-краєзнавчу експедицію з активним способом пересування «Мій рідний край», обласних етапів Всеукраїнської експедиції «Моя Батьківщина - Україна», Всеукраїнського конкурсу екскурсіводів музеїв навчальних закладів, обласної історико-краєзнавчої акції «Герої не вмирають». Зліт передбачав дві зміни терміном шість днів. У заході взяло участь 77 дітей з різних філій ОДЦТКУМ;

- туристично-спортивний напрям діяльності поширюється на організацію і проведення змагань з різних видів туризму, зокрема III-ті обласні змагання з велосипедного туризму серед учнівства проводилися 13-14 квітня 2019 року в смт. Богородчани;

- оздоровчий напрям діяльності: з 18 по 24 червня 2019 р. на території с. Пістинь Косівського району працював спортивно-оздоровчий табір «Мандрівник», у якому проводилися 60-ті обласні змагання з чемпіонату області з пішохідного туризму серед учнівства. До змагань було залучено 64 школяра у складі 8 команд. Програма змагань передбачала здійснення «Крос-походу» (III класу дистанції, яка рівносильна проходженню маршруту I-ої категорії складності (не менше 130 км.) та подоланню додаткових технічних етапів);

- геологічний напрям діяльності поширюється на організацію і проведення змагань юних геологів, так у 2019 р. з 17 по 20 квітня в с. Яблуниця проводилися 42-і обласні змагання юних геологів за участю 9 команд загальною кількістю 54 учня.

В організації оздоровлення та відпочинку дітей лівова частка також належить й суб'єктам туристичної діяльності. Саме ці суб'єкти як продукують, так і рекламують дитячий туризм. Станом на 2018 р. Івано-Франківська область займала:

- 5 місце за кількістю дітей, яким туроператори і турагенти надавали послуги (рис. 1);

- 2 місце за кількістю в'їзних (іноземних) туристів-дітей віком до 17 років (рис. 2);

- останнє місце з семи представлених адміністративних одиниць за кількістю виїзних туристів-дітей віком до 17 років (рис. 3);

- 3 місце за кількістю внутрішніх туристів-дітей віком до 17 років (рис. 4).

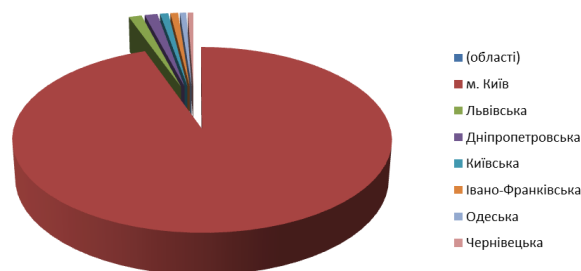

Рис. 1. Загальна кількість дітей віком до 17 років, яким надавалися послуги суб'єктами туристичної діяльності

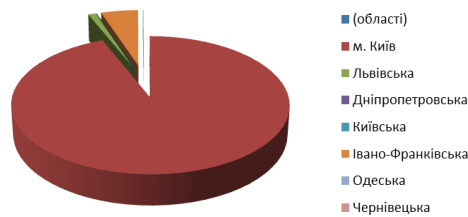

Рис. 2. Кількість в'їзних (іноземних) туристів-дітей віком до 17 років

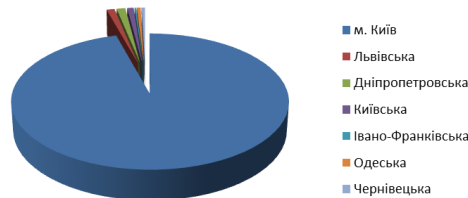

Рис. 3. Кількість виїзних туристів-дітей віком до 17 років

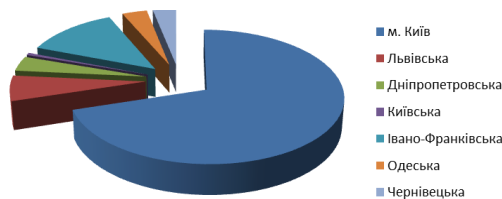

Рис. 4. Кількість внутрішніх туристів-дітей віком до 17 років

Варто зазначити, що серед представлених областей кількість внутрішніх туристів (3077) перевищує майже в тричі показник виїзних туристів (1160). Ці дані засвідчують, що суб'єкти туристичної діяльності працюють на розвиток внутрішнього дитячого туризму. Однак обсяги іноземних дітей-туристів (291) є найвищі з-поміж усіх регіонів України.

Подальше відстеження динаміки розвитку дитячого туризму здійснювалося на основі порівняння кількості закладів оздоровлення та кількості дітей, які перебували у цих закладах за період з 2015-2019 рр., які подані у рис. 5.

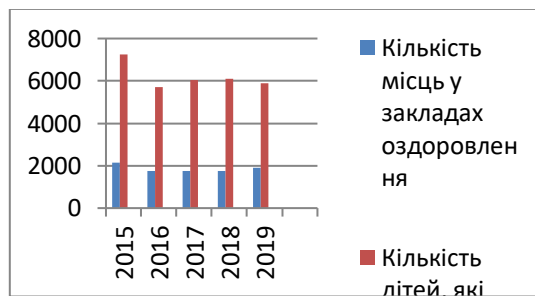

Рис. 5. Кількість місць та дітей у закладах оздоровлення

Найвищі показники кількості оздоровлених дітей 7243 осіб відмічаємо у 2015 р. з подальшим зменшення їх числа та числа самих закладів. Відкриття нового закладу оздоровлення у 2019 р. не забезпечило зростання кількості оздоровлених дітей [4].

У контексті дослідження динаміки значний інтерес представляють дані щодо кількості закладів відпочинку та дітей, які перебували у них. Як засвідчують дані таблиці 1 число закладів відпочинку є незмінним за 2018-2019 рр., проте кількість відпочиваючих зменшилася з 11200 осіб до 9500 осіб.

Таблиця 1

Кількість закладів відпочинку та кількість дітей, які перебували у закладах відпочинку

Рік	Кількість закладів відпочинку	Кількість дітей, які перебували у закладах відпочинку	Кількість наметових містечок	Кількість дітей, які перебували у наметових містечках
2018	8	11200	31	2200
2019	8	9500	15	1100

До негативних проявів зараховуємо різке скорочення кількості наметових містечок і дітей, які відпочивали там за останні два роки: з 31 містечка до 15 та зменшення на половину числа дітей, які відпочивали у них. Це можна пояснити підвищенням вимог до якості обслуговування.

Із загальної кількості усіх дітей 21,1 тис осіб, що перебували як у закладах оздоровлення, відпочинку, так і наметових містечках – 10,5 тис осіб (або 49,6%) – це діти з Івано-Франківської області. З інших адміністративних одиниць на оздоровлення та відпочинок прибули 2, 3 тис. осіб – з м. Київ, 2, 2 тис осіб – з Київської, 1,5 тис осіб – з Львівська областей [4]. До Івано-Франківської області спрямовано потоки дітей з центральних і східних регіонів, що позитивно впливає на формування іміджу області як дестинації для дитячого туризму.

Парфіненко А. констатує, що туристично-мистецький комплекс «Масток Святого Миколая», який розташований на території Національного природного парку «Гуцульщина», що у Косівському районі області, виступає безсумнівним брендом Івано-Франківської області у сегменті дитячого туризму [18, с. 237]. Інфраструктура комплексу складається з: казкового містечка Святого Миколая; мистецького центру; пізнавально-розважальних та освітніх секторів; спортивно-оздоровчих комплексів і тренувальних баз; комплексу представництв усіх регіонів України, які об'єднані казковою залізницею. III фестиваль «Новорічно-Різдвяна іграшка» зібрав у 2019 р. рекордну кількість учасників та гостей – 14,5 тис. відвідувачів комплексу за день.

Погоджуємося з Колотуха О. В., що дитячий туризм має соціальний характер [14, с. 15]. Відповідно до Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» пріоритетним напрямом діяльності органів місцевого самоврядування є здійснення заходів, направлених на зміцнення здоров'я дітей завдяки ефективній організації їх оздоровлення та відпочинку [10]. Івано-Франківська обласна рада затвердила обласну цільову соціальну програму з оздоровлення та відпочинку дітей на 2016–2020 роки [17], згідно якої відбулося помітне їх кількісне збільшення. А саме, з Івано-Франківської області у 2018 р. відпочило та оздоровилося у таборах 25 000 дітей, а у 2019 р. – 21100 дітей [19]. Серед них помітно зменшилась кількість дітей пільгових категорій, що зумовлено високою вартістю путівок.

Аналіз статистичних даних за 2018 р. забезпечив можливість порівняти цінову політику закладів у національному масштабі. Отже, середня ціна перебування дитини у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку впродовж одного дня по Україні дорівнювала 140 грн, у той час, як в Івано-Франківській області вона складала 333 грн [5]. Це найвищий показник в межах всієї країни. Висока ціна на путівки зберігалася у м. Києві – 309 грн, Херсонській області – 246 грн, Київській – 212 грн. Варто зазначити, що ціна на дитяче оздоровлення та відпочинок у обласних закладах, межуючих з Івано-Франківською областю, значно нижча. Так, у Закарпатській області вона становила 167 грн, у Тернопільській – 137 грн, у Чернівецькій – 133 грн, а у Львівській – 117 грн.

Ще одним напрямом соціального аспекту організації дитячого оздоровлення виступає направлення дітей на відпочинок до південно-східних областей, зокрема Одеської та Херсонської областей. Івано-Франківська облдержадміністрація затверджує список дітей пільгових категорій і організовує перевезення до дестинації відпочинку. У 2019 р. 41 дитину з сімей учасників операції Об'єднаних сил було направлено на відпочинок у м. Скадовськ [7].

У той же час на території Івано-Франківської області у період з 06 по 17 серпня 2019 року було оздоровлено групу дітей з сімей учасників операції Об'єднаних сил і дітей пільгових категорій із Херсонської області. У березні 2019 р. впродовж десяти днів на території області оздоровлювалися діти співробітників поліції Луганської області, які несуть службу у прифронтових районах. Відпочинок дітей було організовано у медико-реабілітаційному центрі МВС України «Кремінці».

У 2019 р. відбулося урочисте відкриття обласного комунального закладу оздоровлення та відпочинку дітей «Карпатські мрії» (КЗОВД), що розміщений у селі Микуличин Яремчанської міськради на базі колишньої школи-інтернату [2]. Заклад одночасно прийняв 120 дітей. У перспективі планується круглорічна організація оздоровлення дітей. У зв'язку з цим розробляється стратегія розвитку КЗОВД «Карпатські мрії» та заходи щодо присвоєння табору всеукраїнського статусу.

Івченко Л. О., виокремлюючи характерні ознаки розвитку ринку дитячого туризму в Україні, констатує наявність тренду щодо розширення спектру комерційних пропозицій на тлі зменшення кількості путівок на оздоровлення дітей за рахунок бюджетних коштів [11, с. 85]. Аналогічна тенденція в сегменті оздоровлення та відпочинку дітей характерна й для Івано-Франківської області. Нові приватні заклади літнього відпочинку відкриваються на базі орендованих готелів чи пансіонатів і демонструють інноваційні підходи до організації програм для дітей, диференціюючи їх на пізнавальні, спортивні, філологічні та інші [20]. Відповідно до профілю табору виокремлюємо наступні групи закладів:

- заклади дитячого відпочинку, що спеціалізуються на вивченні іноземної мови, зокрема: англomовний табір «Boyar camp», «Friends world», «Гірський» та «Semmering» від «Артек Буковель», «Country Camp Карпати», «Magic Camp в Карпатах», «Five Stars в Карпатах», «Есо-Самп», табір «Вандер», табір «Deluxe – дитяча Республіка з окремою програмою для вивчення англійської мови;

- заклади дитячого відпочинку, метою діяльності яких є особистісний розвиток дитини. До таких таборів відносимо: «Час Індіго», «Deluxe – дитяча республіка», зокрема програми: «Успіх», «Майстер клас», «Співоча республіка», «Лісовий» (Артек Буковель), дитячий табір «Петрос» (програми «Розвиток» та «Позитив»);

- дитячі табори, діяльність яких направлена на активний відпочинок, спорт і розваги: «Озерний» та «Лісовий» (Артек Буковель), туристично-оздоровчий комплекс «Едельвейс», табір «Шульц-Карпати», табір «Карпатський передзвін» (програми «Перезавантаження», «Місія здійснення», «Слідами Робінзона», «Стежкою здоров'я», «Команда мрії»), дитячий табір «Фристайл», дитячий табір «Петрос» (зміни «Супер пригод», «Туризму» та «Екстриму», а також «Аква-парку»).

З-поміж широкого спектру дитячих таборів виокремлюємо табір «Артек Буковель», який у квітні 2017 р. за версією III Міжнародного фестивалю дитячих таборів та туризму «Kids Camp Fest» визнано переможцем у номінації «Табір року» [1]. На території даного дитячого закладу знаходяться об'єкти, що створюють умови для реалізації розвиваючих і спортивно-розважальних програм, серед яких скалодром, альпін-парк, картинг-центр і вело парк.

На території Івано-Франківської області проекти з організації дитячого туризму (проведення екологічних експедицій для дітей, відкриття таборів та екоцентрів, створення анімаційних програм тощо) реалізуються також у межах національних природних парків, яких в адміністративній одиниці є 5: Карпатський, Верховинський, Гуцульщина, Синьогора, Галицький. Зокрема, Карпатський національний природний парк вирізняється значним досвідом організації табірної відпочинку [13]. Влітку 2019 р. тут працював англomовний табір за участю волонтерів Корпусу Миру та громадської організації «Промокарпати».

На додаток до таборів оздоровлення на території області відкриваються табори виховного спрямування. У 2018 р. відкрився спортивно-патріотичний дитячий табір «Кузня Уніж», розташований у еко-місцевості хутора Уніж у межах Дністерського каньйону, одного із семи природних чудес нашої країни. Програмою діяльності табору передбачено поєднання активних видів діяльності, серед яких: походи, сплави по Дністру, спортивні ігри, інтелектуальні ігри, екскурсії й ін.

Висновки. На теренах Івано-Франківської області розвиток дитячого туризму має спортивно-туристичне, екскурсійно-краєзнавче спрямування. Оздоровлення та відпочинок дітей відбувається як на комерційній, так і соціальній складовій, де перша переважає. На ринку дитячих туристичних послуг простежується тенденція до розширення спектру пропозиції продуктів, збільшення кількості закладів дитячого оздоровлення та національно-патріотичного виховання. Вагома роль у формуванні естетичного, навчального та патріотичного виховання дітей належить й національним природним паркам, зокрема еко-центрам, вольєрним господарствам та реабілітаційним центрам.

Список використаних джерел

1. Артек-Буковель. URL: <https://bukovel.com> > artек (дата звернення 01. 03. 2020).
2. В Івано-Франківській області урочисто відкрили оздоровчий табір. URL: <http://www.golos.com.ua/article/319393> (дата звернення 01. 03. 2020).
3. Головне управління статистики в Івано-Франківській області. Оздоровлення та відпочинок дітей в області влітку 2018 року. URL: http://www.ifstat.gov.ua/NEW_PAGE/NEW_2018/NEW_236.htm (дата звернення 01. 03. 2020).
4. Головне управління статистики в Івано-Франківській області. Оздоровлення та відпочинок дітей в області влітку 2019 року. URL: <http://www.ifstat.gov.ua/INDEX.HTM> (дата звернення 01. 03. 2020).
5. Державна служба статистики України. Туристична діяльність в Україні у 2018 році. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov> (дата звернення 01. 03. 2020).

6. Державна служба статистики. Населення України за 2017 рік. Демографічний щорічник. Київ. 2018. 137 с. URL: database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2018/zb_dy_2017.pdf (дата звернення 01. 03. 2020).
7. Де і як відпочивають та оздоровлюються прикарпатські діти. URL: <https://galychyna.if.ua/analytic/korisne-dozvillya-abo-de-i-yak-vidpochivayut-ta-ozdorovlyuyutsya-prikarpatski-diti/> (дата звернення 01. 03. 2020).
8. Долгова К.С. Кластерна модель територіального комплексу дитячого туризму та рекреації в Україні. *Економічна та соціальна географія*. 2017. Вип. 78. С. 47-55.
9. Закон України про туризм (від 18.11.2003 року № 1282-iv (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1282-15> (дата звернення 01. 03. 2020).
10. Закон України про оздоровлення та відпочинок дітей (від 04.09.2008 року № 375-VI (зі змінами). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/375-17> (дата звернення 01. 03. 2020).
11. Івченко Л. О., Кужиль С. В., Петренко М. В. Особливості організації дитячого туризму в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 83-88.
12. Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді. URL: http://tourismcenter.if.ua/content&content_id=893 (дата звернення 01. 03. 2020).
13. Карпатський національний природний парк. URL: <http://cnpn.if.ua/> (дата звернення 01. 03. 2020).
14. Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні як територіальна соціально-економічна система: проблеми та перспективи розвитку: автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Київ, 2005. 20 с.
15. Мельничук М. М., Зейко В. О. Молодіжний та дитячий туризм: сутність та класифікація за віком. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : «Геологія. Географія. Екологія»*. 2016. Вип. 44. С. 118-122.
16. Лозова Л. В. Територіальна диференціація об'єктів дитячого туризму України. *Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства*. 2015. №1. С. 64-72.
17. Обласна цільова соціальна програма з оздоровлення та відпочинку дітей на 2016-2020 роки. URL: <https://orada.if.ua/decision/pro-oblasnu-cilovu-socialnu-progr/> (дата звернення 01. 03. 2020).
18. Парфіненко А. Культурний туризм як чинник соціально-економічного розвитку територій. *Вісник львівського університету. Серія географічна*. 2013. Вип. 43. Ч. 1. С. 232-242.
19. Про послуги з оздоровлення дітей в оздоровчих таборах області у 2019 р. URL: <http://osvita.if.ua/page/pro-poslugi-z-ozdorovlennia-ditei-v-ozdorovchikh-taborakh-oblasti-u-2019> (дата звернення 01. 03. 2020).
20. Чорна Л. В. Інноваційні підходи до організації літнього дитячого оздоровлення. *Карпатський Край*. 2015. №1. С. 225-229.

References:

1. Artek-Bukovel. URL: <https://bukovel.com/artek> (accessed date March 1, 2020).
 2. A health camp was solemnly opened in Ivano-Frankivsk region. URL: <http://www.golos.com.ua/article/319393> (accessed date March 1, 2020).
 3. Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk region. Rehabilitation and recreation of children in the region in the summer of 2018. URL: http://www.ifstat.gov.ua/NEW_PAGE/NEW_2018/NEW_236.htm (accessed date March 1, 2020).
 4. Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk region. Rehabilitation and recreation of children in the region in the summer of 2019. URL: <http://www.ifstat.gov.ua/INDEX.HTM> (accessed date March 1, 2020).
 5. State Statistics Service of Ukraine. Tourist activity in Ukraine in 2018. Statistical information. URL: <http://www.ukrstat.gov> (accessed date March 1, 2020).
 6. State Statistics Service. The population of Ukraine in 2017. Demographic Yearbook. Kiev. 2018. 137 p. URL: database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2018/zb_dy_2017.pdf (accessed date March 1, 2020).
 7. Where and how do Carpathian children rest and recuperate. URL: <https://galychyna.if.ua/analytic/korisne-dozvillya-abo-de-i-yak-vidpochivayut-ta-ozdorovlyuyutsya-prikarpatski-diti/> (accessed date March 1, 2020).
 8. Dolgova K. S. Cluster model of the territorial complex of children's tourism and recreation in Ukraine. *Economic and social geography*. 2017. Edit. 78. pp. 47-55.
 9. Law of Ukraine on Tourism (dated 18.11.2003 № 1282-iv (as amended) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1282-15> (accessed date March 1, 2020).
 10. Law of Ukraine on Rehabilitation and Recreation of Children (dated 04.09.2008 № 375-VI (as amended) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/375-17> (accessed date March 1, 2020).
 11. Ivchenko L. O., Kuzhil S. V., Petrenko M. V. Features of the organization of children's tourism in Ukraine. *Economy and state*. 2019. № 1. pp. 83-88.
 12. Ivano-Frankivsk Regional State Center for Tourism and Local History of Student Youth. URL: http://tourismcenter.if.ua/content&content_id=893 (accessed date March 1, 2020).
 13. Carpathian National Nature Park. URL: <http://cnpn.if.ua/> (accessed date March 1, 2020).
 14. Kolotukha O.V. Children's and youth tourism in Ukraine as a territorial socio-economic system: problems and prospects for development: author's ref. dis. ... cand. geogr. science: 11.00.02. Kyiv, 2005. 20 p.
 15. Melnychuk M. M., Zeiko V. O. Youth and children's tourism: essence and classification by age. *Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: "Geology. Geography. Ecology"*. 2016. Edit. 44. pp. 118-122.
 16. Lozova L. V. Territorial differentiation of objects of children's tourism of Ukraine. *Scientific notes of the Kherson department of the Ukrainian Geographical Society*. 2015. №1. pp. 64-72.
 17. Regional target social program for rehabilitation and recreation of children for 2016-2020. URL: <https://orada.if.ua/decision/pro-oblasnu-tsylovu-socialnu-progr/> (accessed date March 1, 2020).
 18. Parfinenko A. Cultural tourism as a factor in socio-economic development of territories. *Bulletin of Lviv University. The series geographical*. 2013. Edit. 43. Ch. 1. pp. 232-242.
 19. About services on children's recreation in rest camps of the region in 2019. URL: <http://osvita.if.ua/page/pro-poslugi-z-ozdorovlennia-ditei-v-ozdorovchikh-taborakh-oblasti-u-2019> (accessed date March 1, 2020).
 20. Chorna L. V. Innovative approaches to the organization of summer children's recreation. *Carpathian Region*. 2015. №1. pp. 225-229.
- Література:
1. Артек-Буковель. URL: <https://bukovel.com> (дата звернення 01.03. 2020).
 2. В Івано-Франківській області торжественно відкрили оздоровительний лагерь. URL: <http://www.golos.com.ua/article/319393> (дата звернення 01. 03. 2020).
 3. Главное управление статистики в Ивано-Франковской области. Оздоровление и отдых детей в области летом 2018 года. URL: http://www.ifstat.gov.ua/NEW_PAGE/NEW_2018/NEW_236.htm (дата звернення 01. 03. 2020).
 4. Главное управление статистики в Ивано-Франковской области. Оздоровление и отдых детей в области летом 2019 года. URL: <http://www.ifstat.gov.ua/INDEX.HTM> (дата звернення 01. 03. 2020).
 5. Государственная служба статистики Украины. Туристическая деятельность в Украине в 2018 году. Статистическая информация. URL: <http://www.ukrstat.gov> (дата звернення 01. 03. 2020).

6. Государственная служба статистики. Население Украины за 2017 год. Демографический ежегодник. Киев. 2018. 137 с. URL: database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2018/zb_dy_2017.pdf (дата обращения 01. 03. 2020).
7. Где и как отдыхают и оздоравливаются дети Прикарпатья. URL: <https://galychyna.if.ua/analytic/korisne-dozvillya-abo-de-i-yak-vidpochivayut-ta-ozdorovlyuyutsya-prikarpatski-diti/> (дата обращения 01. 03. 2020).
8. Долгова Л. С. Кластерная модель территориального комплекса детского туризма и рекреации в Украине. Экономическая и социальная география. 2017. Вып. 78. С. 47-55.
9. Закон Украины о туризме (от 18.11.2003 года № 1282-iv (с изменениями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1282-15> (дата обращения 01. 03. 2020).
10. Закон Украины об оздоровлении и отдыхе детей (от 04.09.2008 года № 375-VI (с изменениями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/375-17> (дата обращения 01. 03. 2020).
11. Ивченко Л. А., Кужиль С. В., Петренко Н. В. Особенности организации детского туризма в Украине. Экономика и государство. 2019. № 1. С. 83-88.
12. Ивано-Франковский областной государственный центр туризма и краеведения учащейся молодежи. URL: http://tourismcenter.if.ua/content&content_id=893 (дата обращения 01. 03. 2020).
13. Карпатский национальный природный парк. URL: <http://cnp.if.ua/> (дата обращения 01. 03. 2020).
14. Колотуха А. В. Детско-юношеский туризм в Украине как территориальная социально-экономическая система: проблемы и перспективы развития: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02. Киев, 2005. 20 с.
15. Мельничук М. М., Зейка В. А. Молодежный и детский туризм: сущность и классификация по возрасту. Вестник Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина. Серия: «Геология. География. Экология». 2016. Вып. 44. С. 118-122.
16. Лозовая Л. В. Территориальная дифференциация объектов детского туризма Украины. Научные записки Херсонского отдела Украинского географического общества. 2015. №1. С. 64-72.
17. Областная целевая социальная программа по оздоровлению и отдыху детей на 2016-2020 годы. URL: <https://orada.if.ua/decision/> (дата обращения 01. 03. 2020).
18. Парфиненко А. Культурный туризм как фактор социально-экономического развития территорий. Вестник Львовского университета. Серия географическая. 2013. Вып. 43. Ч. 1. С. 232-242.
19. Об услугах по оздоровлению детей в оздоровительных лагерях области в 2019. URL: <http://osvita.if.ua/page/pro-poslugi-z-ozdorovlennia-ditei-v-ozdorovchikh-taborakh-oblasti-u-2019> (дата обращения 01. 03. 2020).
20. Черная Л. В. Инновационные подходы к организации летнего детского оздоровления. Карпатский край. 2015. №1. С. 225-229.

Надійшла до редакції /Received Editorial Board 18.06.2020